ԼԱՉԻՆԻ ՇՐՋԱՆ

71. ԾԻԾԵՌՆԱՎԱՆՔ

Գտնվում է պատմական Սյունիքի Աղահեճք գավառում, ներկա Գորիսի և Ադրբեջանական ՍՍՀ Լաչինի շրջանի սահմանագլխին՝ Հագարու գետի վտակների միացումից գոյացող բարձրադիր հարթության վրա. ամենամոտիկ գյուղը Գորիսի շրջանի Խնածախն է։

Այս վանքի հիմնարկության ժամանակի մասին տեղեկություններ չկան։ Ստեփանոս Օրբելյանն իր «Պատմության» մեջ մի քանի անգամ հիշատակում է վանքի անունը, դրանցից ամենահինը վերաբերում է 844 թ., երբ Տաթև վանքի սահմանները հաստատող փաստաթղթի վկաների շարքում հիշում է «Ստեփաննոս Ծիծառնոյ վանականն», բայց շենքի ճարտարապետական առանձնահատկությունները ոչ մի կասկած չեն հարուցում, որ այն IV—V *դարերի հնագույն բազիլիկ է։*

Հնում վանքի մոտ եղել է նաև գյուղ՝ Ծիծառնավանք անունով և 10 չափ հարկով։ Վանքի և գյուղի անունն ըստ երևույթին առաջացել է շրջապատի քարաժայռերին ապրող ծիծեռնակներից։ Գոյություն ունի նաև ավանդություն, որ այդ վանքում է պահվել Պետրոս առաքյալի ծիծեռնը՝ ճկույթ մատի մասունքը։

Վանքի եկեղեցին յուրահատուկ նեղ ու երկար շենք է (21 մ երկար., մոտ 8 մ լայն., 18,5 մ բարձր.), որը 6 զույգ հաստահեղույս սյուներով բաժանվում է երեք նավերի, որոնցից միջինը համեմատաբար լայն է։ Ունեցել է երեք մուտք, որոնցից մեկն է այժմ բաց՝ հարավայինը։ Երկթեք կտուրի արևելյան և արևմտյան ծայրերի տակ կան փոքր սենյակներ։ Հետագայում կտուրին ավելացվել է նաև փոքրիկ գմբեթ-զանգակատունը։

Արդեն փլված շրջապարսպի ներսում կան մեծ թվով ավերակ շինություններ։

Ներկա ժողովածուում տեղ գտած 8 արձանագրություններից 7-ը հրատարակվում են առաջին անգամ։

685. ԵԿԵՂԵՑՈՒ *հարավային պատի կենտրոնում, արտաքուստ, այժմ շարված-փակված մուտքի մոտ, 5 տող.*

ՈՎ Տ̅Ր Ք̅Ս Ա
ԶԱՏԵՂԲ
ԱՅՐ ՍԻՐՈՂ
ՁԳՐԻԳՈՐԶԱՆԱՐԺԱՆ
ԾԱՌԱՅԻՇԵՑԷՔՅԱՂԱԻԹՍ

ՈՎ. ՏՐ. ՔՍ. Ա|ԶԱՏ ԵՂԲԱՅՐ ՍԻՐՈՂ| ՁԳՐԻԳՈՐ, ԶԱՆԱՐԺԱՆ| ԾԱՌՍ. ՅԻՇԵ|ՑԷՔ ՅԱՂԱԻԹՍ:

Ծանոթ. *Ըստ տառերի ոճի, ոչ ուշ* X *դարից։*

---

[1] Ս. Օրբելեան, Պատմութիւն, 208, նաև 339, 500 էջեր։
[2] Անդ, 519։

686. ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևելյան պատի (բեմի) կիսակամար մասում երկու պատուհանները բաժանող քարի վրա՝ երկու խաչ և 6 տող.

ԵՍ
ՄՀ
ՈՏ
ԻԿ
ԿԱՆԳՆԵՑԻԶԽԱՉՍՀԱՐԻՄ
ՄԽԻԹԱՐԱԽԱՐԲԷԿԻՆ

ԵՍ| ՄՀ|ՈՏ|ԻԿ| ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԶԽԱՉՍ ՀԱՒՐ
ԻՄ| ՄԽԻԹԱՐԱ ԽԱՐԲԷԿԻՆ:

687. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հյուսիսարևելյան մույթի կամարի սկզբի երկու քարերի վրա՝ չորսական տող.

ՏԱՒ ԶԳՐԻ
ՈՐՑ ԳՈՐ
ԻՇԵ ԳԱ
ՑԷՔ ՅԻՂԵ

ՏԱՒ|ՈՐ Ց|ԻՇԵ|ՑԷՔ: ԶԳՐԻ|ԳՈՐ[Ի]/ԳՍ ՑԻՇԵ⸤ՑԷՔ⸥:

Ծանոթ. Վերջին անձնանվան տառերը հետ ու առաջ են դրված. հնարավոր է նաև Գիորգս վերծանել։

688. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հյուսիսային երկրորդ (արևմուտքից) մույթի վրա, խաչեր և 2 տող.

ԵՍՈՀՆՋԱՆՍԿ
ԿՆԵՑԻ ՍԲ ՆՇ

ԵՍ ՈՀ⸤Ա⸥ՆՋԱՆՍ Կ⸤ԱՆ⸥ԿՆԵՑԻ ՍԲ. ՆՇ⸤ԱՆՍ⸥:

689. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հյուսիսարևմտյան մույթի վրա, խաչի շուրջը 3 տող.

ՍԲ ✝ ԽԱՉՍ
ԲԱԽԱՍ ՀՈԳՈՅ
ՄՀԴՍԻԳՆ Ն

ՍԲ. ԽԱՉՍ| ԲԱ⸤ՐԷ⸥ԽԱԻՍ ՀՈԳՈՑՆ| Մ⸤Ա⸥ՀԴ⸤Ա⸥ՍԻ ԳՆ...:

690. ՊԱՐՍՊԻ արևմտյան մուտքի կողին, 4 տող.

ԿԱՏԱՐԵՑԱՒ
ԵՍԱ ՊԱՐԻՍՊԻՁԵՌՆՀԱ
ԿԱԶԻՇԽԱՆԻՆԻԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒ
ԹԻՄԿՐՏՉԵՊՍ Թ Ռ. Կ:Բ:++

ԿԱՏԱՐԵՑԱՒ| . . . . ԵՍԱ ՊԱՐԻՍՊՍ Ի ՁԵՌՆ
ՀԱՑ|ԿԱԶ ԻՇԽԱՆԻՆ, Ի ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒ|ԹԻ.
ՄԿ⸤Ր⸥Տ⸤Ի⸥Չ ԵՊ⸤Ի⸥Ս⸤Կ⸥ՈՊՈՍԻ⸥, Թ⸤Վ⸥ԻՆ⸥ :ՌԿԲ:
(1613):

691. ԽԱՉՔԱՐ, դրված է բակի հարավում գտնվող տնտեսական շենքին որպես բարավոր, քիվին և ստորին մասում 2 տող.

ՍԲԽՆՍԳՈՒԶԼԻՆ
Թ ՌԾԴ

ՍԲ. Խ⸤Ա⸥ՉՍ ԳՈՒԶ⸤Ա⸥ԼԻՆ. Թ⸤Վ⸥ԻՆ⸥ :ՌԾԴ: (1605):

692. ԵԿԵՂԵՑՈՒ մուտքի բարավորի վրա եղել է՝

Նորոգեաւ գաւիթս և զանգակատունս ի ժամանակին Իբրահիմ խանին . . .
թ⸤ ին⸥, :ՌՄԻԲ: (1773):

Հրատ. Լալայան, Ազգ. հանդ., IV, 48։